

Strategická obrana České republiky

Koncem roku 1995 byl hlavním funkcionářům Ministerstva obrany ČR a velení Armády ČR dán do užívání návrh strategického předpisu „Strategická obrana České republiky“. Jeho obsahem jsou zásady přípravy, vedení a zabezpečení obrany České republiky na strategické úrovni.

* * *

Tento předpis obsahově navazuje na operační předpis „Příprava a vedení obranné operace“, který byl po ročním praktickém ověřování v závěru minulého roku dokončen. Před zahájením prací na jeho návrhu si zpracovatelé byli vědomi toho, že z hlediska logické návaznosti a nezbytných východisek pro jeho zpracování by bylo správné nejprve vytvořit normu v oblasti strategie a pak v oblasti operačního umění. Potřeba cvičit vojska a štáby operačních stupňů si však vynutila opačný postup. Návrh předpisu „Strategická obrana České republiky“ je tedy dalším krokem k vypracování ucelené teorie vojenského umění a operační doktríny Armády České republiky.

Před zpracovatelem strategického předpisu byl v době zahájení prací na jeho návrhu postaven úkol vytvořit resortní dokument stanovující základní zásady a normy práce Ministerstva obrany ČR a Generálního štábu AČR v rámci příprav státu k obraně na strategickém stupni velení. Náročnost tohoto úkolu spočívala v tom, že při tvorbě předpisu nebylo ze známých důvodů možné se opírat o zkušenosti z historie našeho státu. Předpis byl tedy vytvářen bez potřebné terminologie i legislativních normativů vymezujících rámec činnosti ozbrojených sil i orgánů státní správy, samosprávy a právnických osob podílejících se na zabezpečení obranyschopnosti našeho státu.

Z těchto důvodů je hlavní pozornost v předpise věnována především systému vojenské obrany ČR a stanovení zásad přípravy, vedení a zabezpečení obranné operace Armády ČR na strategické úrovni. Nezbytné vazby na ostatní komponenty strategické obrany ČR a subjekty podílející se v rámci své působnosti na přípravách státu k obraně jsou v předpise naznačeny formou základních požadavků resortu obrany na zabezpečení činnosti Armády ČR v míru, ve stavu ohrožení státu a válečném stavu. Tento přístup vychází ze zákona ČNR č. 2/1969 Sb. ve znění pozdějších předpisů o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, podle kterého ministerstvo obrany jako orgán pro zabezpečování obrany mj. „koordinuje činnost ústředních orgánů, správních orgánů a orgánů samosprávy a právnických osob důležitých pro obranu státu při přípravě k obraně“.

Návrh předpisu svým rozsahem tedy přesahuje rámec působnosti resortu obrany a mohl by se stát určitým impulsem pro řešení otázek zabezpečení obranyschopnosti státu i v ostatních resortech. I z tohoto důvodu je jedním z cílů etapy ověřování návrhu předpisu do poloviny roku 1996 sladění těchto požadavků na ústřední orgány státní správy a další subjekty s jejich reálnými kompetencemi a možnostmi.

Úkolem zpracovatelského týmu je na základě výsledků etapy ověřování i případných změn v legislativě předpis dopracovat tak, aby byl k 1. lednu 1997 v definitivní podobě zaveden do praxe Ministerstva obrany ČR a Generálního štábu AČR a mohl se stát současně východiskem pro tvorbu navazujících dokumentů v oblasti vojenské strategie a předpisů operačního charakteru.

Cílem tohoto článku není podrobně rozebírat jednotlivé části návrhu předpisu. Považuji však za účelné poukázat na některá východiska a důvody, které vedly jeho zpracovatele k nejdůležitějším závěrům, uvedeným v tomto předpisu, a současně objasnit některé nové pohledy na řešenou oblast.

■ Východiska a pojetí strategické obrany České republiky

Strategickou obranou České republiky se v pojetí návrhu předpisu rozumí souhrn opatření mezinárodněpolitických, vojenských, bezpečnostních, hospodářských a ochranných k zajištění svrchovanosti a územní celistvosti demokratického a právního státu, jeho základních funkcí a ekonomiky před vnějším ohrožením, k ochraně životů a zdraví jeho občanů, ústavního pořádku a nejdůležitějších ekonomických, kulturních, vědeckých a přírodních hodnot.

Etapy strategické obrany České republiky a úkoly ozbrojených sil ČR ve vztahu k cílům politiky státu jsou uvedeny na **obr. 1**. Z obrázku vyplývá několik skutečností, které se staly základními východisky pro zpracování návrhu tohoto předpisu.

Za prvé - stav ohrožení se vyhláší při bezprostředním ohrožení státní svrchovanosti a územní celistvosti státu, tzn. ne současně se vznikem krize, ale až v určité etapě jejího vývoje. A dále - válka představuje poslední stadium vývoje krize.

Za druhé - akt vyhlášení válečného stavu neznamena zahájení války (konkrétních bojových činností). Období mezi vyhlášením válečného stavu a zahájením války nabízí poslední možnost k odvrácení napadení a k řešení hrozícího konfliktu mírovými prostředky buď vlastními silami, nebo za pomoci mezinárodních mírových organizací.

Za třetí - na přípravách státu k obraně se v rozsahu své působnosti musejí podílet všechny orgány státní správy, samosprávy, právnické a fyzické osoby (ještě zřetelněji tento závěr vyplývá z **obr. 2**). Úlohu koordinátora všech těchto činností plní Ministerstvo obrany ČR.

Za čtvrté - navrhovaná opatření ve většině případů doposud nejsou pokryta schválenou legislativou. Jsou založena na návrzích zákonů nebo vycházejí ze zavedené praxe členských států NATO.

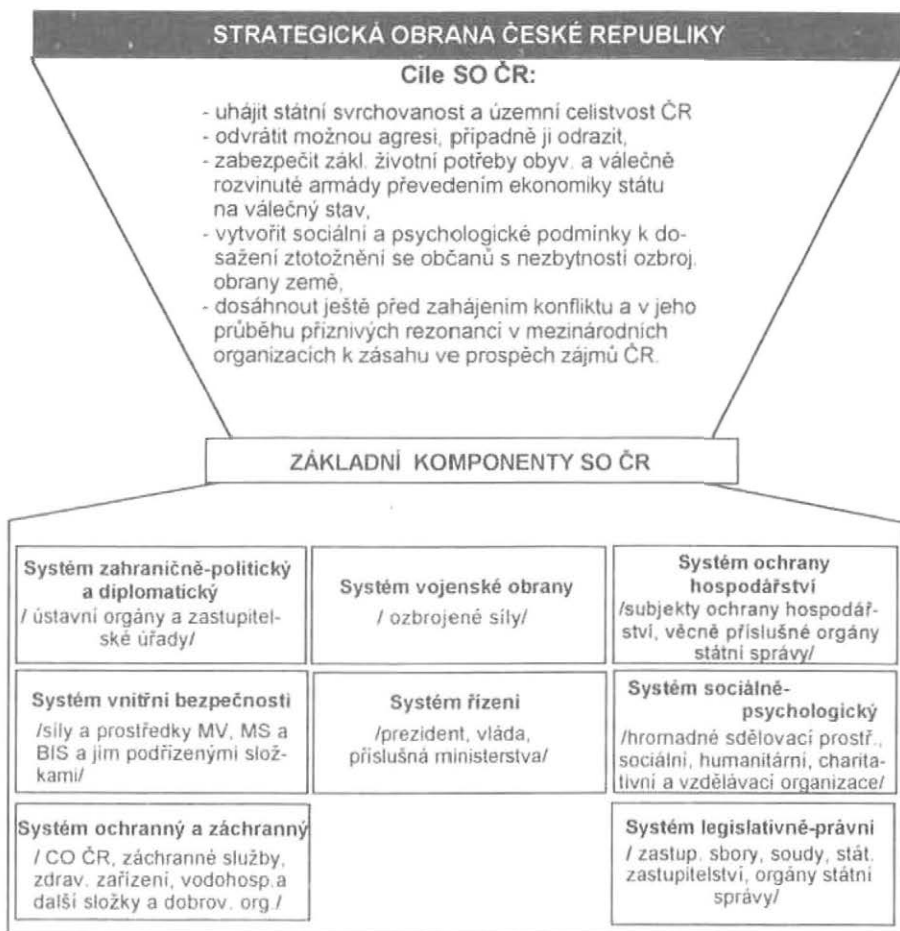
Tato opatření jsou připravována a realizována jednotlivými komponenty strategické obrany v době míru, ve stavu ohrožení a ve válečném stavu. Cíle a základní komponenty strategické obrany České republiky jsou uvedeny na **obr. 2**.

Z obrázku je zřejmý rozsah a složitost celé problematiky. Její kvalifikované řešení není možné bez spolupráce odpovědných představitelů všech uvedených komponent strategické obrany. Návrh předpisu podrobně rozebírá pouze její vojenskou část (systém vojenské obrany) a formou základních požadavků na její zabezpečení naznačuje nezbytné vady na ostatní systémy podílející se v rozsahu své působnosti na přípravě státu k obraně.

Systém vojenské obrany v pojetí návrhu předpisu představuje vnitřně koordinovaný a vzájemně propojený souhrn sil, prostředků a činností, podílejících se na dosažení cílů strategické obrany ČR. Zahrnuje:

Stav	Cíle politiky státu	Etapy strategické obrany	Úkoly AČR
KRIZE MÍR VÁLKA	MÍR	Obnovení statu quo	- vést aktivní obranu s cílem odrazit agresí, uhájit suverenitu a vytvořit podmínky pro obnovení statu quo ČR
	VÁLKA	Ukončení války	
	STAV OHROŽENÍ	Odvrácení napadení (s využitím mezinár. bezpeč. struktur)	- podílet se na přípravě a realizaci opatření k odvrácení války
		Mírové řešení hrozícího konfliktu	- být připravena čelit voj. napadení - být přínosem pro voj. stabilitu a integritu v Evropě - být připr. vložit svůj díl a nést odpověd -
		Věrohodné odrazování	- být připravena čelit v případě přijetí do mezinár. bezpeč. struktur i svých spojenců - sloužit světovému míru a mezinár. bezpečnosti v souladu s Chartou OSN
	MÍROVÝ STAV	Podíl v rámci OSN na mírovém řešení konfliktů Příprava na vstup do mezinárodních bezpečnost. struktur	- být připravena poskytnout pomoc při likvidaci katastrof velkého rozsahu formou záchranných prací a humanitárních operací
		Vedení strategické obrany zahájení agrese	1. bojové činnosti v prostoru obranné operace AČR 2. činnosti v rámci ochrany a obrany zázemí 3. realizace hlavních opatření orgánů st. správy, samosprávy, právnických a fyz. osob ve prospěch OS
		Bezprostřední příprava strategické obrany	1. upřesnění dokumentů 2. aktivace vyčleněných sil a prostřed. Armády ČR 3. realizace opatření k odvrácení války 4. realizace opatření krizových plánů 5. opatření CO ČR k zabezpečení ochrany obyvatelstva 6. aktivace vál. syst. řízení obrany
		Příprava strategické obrany v míru	1. plánování 2. příprava OS 3. příprava orgánů st. správy, samosprávy a právnických osob 4. příprava ochrany hospodářství 5. OPSÚ 6. příprava obyvatelstva 7. příprava vál. syst. řízení obrany

Obr. 1: Etapy strategické obrany České republiky a úkoly Armády ČR ve vztahu k cílům politiky státu

Obr. 2: Cíle a základní komponenty strategické obrany České republiky

– *podsystem velení a řízení vojsk*, který je na strategické úrovni tvořen orgánem řízení obrany státu (Vrchním velením), (válečným) Ministerstvem obrany ČR, Generálním štábem - Hlavním velením AČR a jejich technickým a technologickým vybavením,

– *strategické uskupení sil a prostředků obrany*, které je tvořeno operačními svazy vojsk AČR a vojenskými silami i prostředky ochrany a obrany zázemí,

– *podsystem palebného a elektronického působení*, který je tvořen silami a prostředky průzkumu, REB, dělostřelectva, vzdušných sil a dalšími silami a prostředky operačního uskupení vojsk AČR a Hlavního velení AČR,

– *podsystem ochrany vojsk*,

– *podsystem zabezpečení*.

Systém vojenské obrany je realizován v *prostoru strategické obrany*, který zahrnuje celé území státu s jeho infrastrukturou. Člení se na prostor obranné operace AČR a zázemí.

Prostor obranné operace AČR je vymezená část území ČR, na kterém se rozmisťuje, rozvíjí a ve válce vede obrannou operaci Armáda ČR svým operačním uskupením pozemních a vzdušných sil podporovaných silami a prostředky logistiky. Do zahájení agrese protivníkem bude vymezen státní hranicí a rozhraním se zázemím.

Zázemí je část území ČR ležící mimo prostor obranné operace AČR.

■ Etapy strategické obrany

Z obr. 1 vyplývá, že návrh předpisu rozeznává dvě základní etapy strategické obrany České republiky - její přípravu a vedení.

Příprava strategické obrany spočívá v realizaci komplexu činností jednotlivými komponenty strategické obrany v míru a ve stavu ohrožení zaměřených na přípravu vrcholných orgánů řízení obrany, ozbrojených sil, hospodářství, operační přípravu státního území a přípravu obyvatelstva k obraně státu. Obsah přípravy strategické obrany je zřejmý z obr. 1.

Z hlediska časové posloupnosti a obsahu se tato etapa strategické obrany dělí na *připravu v míru* a *připravu ve stavu ohrožení státu (bezprostřední příprava)*.

Příprava strategické obrany v míru spočívá ve vytvoření nezbytných podmínek k přechodu státu z mírového na válečný stav. Jejím obsahem bude zpravidla plánování strategické obrany, příprava ozbrojených sil, příprava orgánů státní správy, samosprávy a právnických osob, příprava ochrany hospodářství, operační příprava státního území, příprava obyvatelstva a válečného systému řízení obrany státu.

Bezprostřední příprava strategické obrany se zahajuje před nebo souběžně s vyhlášením stavu ohrožení na základě rozhodnutí nejvyšších orgánů řízení obrany státu. Jejím cílem je realizace komplexu opatření k odvrácení války a dosažení připravenosti státu k vedení strategické obrany. Jejím obsahem zpravidla bude:

1. Upřesnění dokumentů strategické obrany.
2. Aktivace vyčleněných sil a prostředků AČR.
3. Realizace nevojenských (tj. diplomatických, bezpečnostních, hospodářských a ochranných) opatření k odvrácení války.

Pokud bude krize přerůstat v reálné vojenské ohrožení státu, bude nutno přijmout rázná opatření, kterými mj. budou:

4. Realizace vojenských opatření k odvrácení války.
5. Realizace opatření CO ČR k zabezpečení ochrany obyvatelstva.
6. Aktivace válečného systému řízení obrany státu.

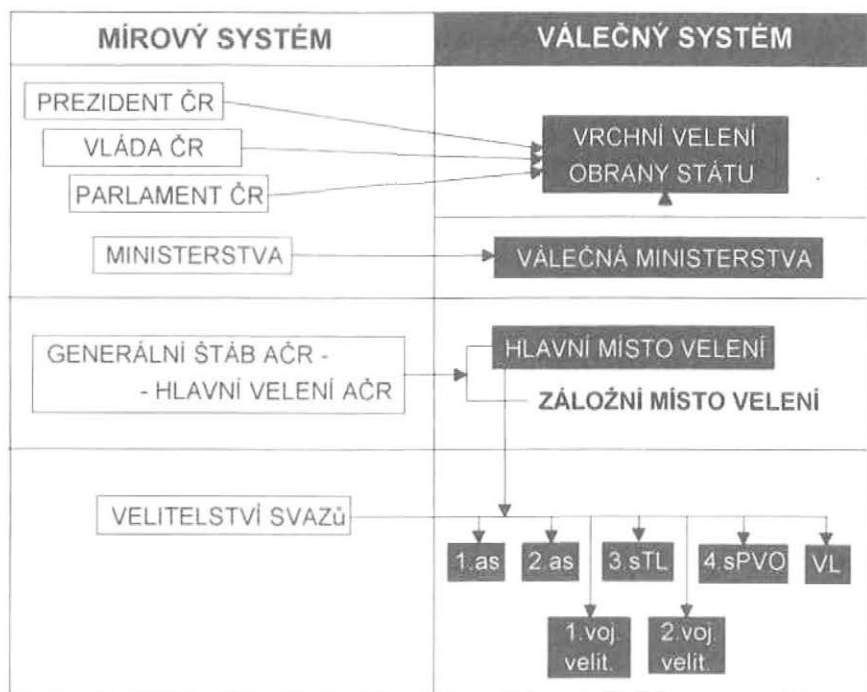
V případě, že všechna opatření k odvrácení války nepřinesla účinek a dochází k další eskalaci krize (přímé napadení České republiky se stává neodvratným), může Parlament ČR rozhodnout o vyhlášení válečného stavu; postupně jsou realizována nezbytná opatření k dosažení plné pohotovosti celého obranného systému státu a příprava strategické obrany přechází do etapy *vedení strategické obrany*.

Vedení strategické obrany představuje souhrn obranných činností Armády ČR, vojenských a resortních sil i prostředků ochrany a obrany území státu zabezpečovaných

všemi ostatními komponenty strategické obrany, realizovaných po zahájení agrese. Zahnuje bojové činnosti v prostoru obranné operace AČR, činnosti v rámci ochrany a obrany zázemí i realizaci hlavních opatření orgánů státní správy, samosprávy, právnických a fyzických osob ve prospěch Armády ČR.

Hlavní opatření k ochraně a obraně zázemí a opatření orgánů státní správy, samosprávy a právnických osob jsou v návrhu předpisu zaměřena na činnosti prováděné ve prospěch AČR a obyvatelstva. Tyto činnosti bude nezbytné projednat s příslušnými resorty v průběhu ověřování předpisu tak, aby byly reálné a nepřesahovaly možnosti jednotlivých resortů.

Velmi důležitou ve strategické obraně ČR je problematika *velení a řízení*. Mírový a válečný systém velení a řízení je schematicky znázorněn na **obr. 3**.

Obr. 3: Orgány řízení strategické obrany ČR

Nejvyšším orgánem řízení obrany státu je prezident a vláda ČR. Návrh předpisu předpokládá, že ve válečném stavu by měl být vytvořen jeden kolektivní orgán, který je pracovně nazván *Vrchní velení obrany státu*. Měl by být tvořen prezidentem, předsedou vlády ČR a vybranými ministry vlády řešícími otázky obrany, případně i některými členy parlamentu. Jeho základní povinností bude analyzovat situaci, přijímat rozhodnutí (usnesení) k řízení armády a válečného hospodářství, zabezpečovat armádu výzbrojí, technikou a materiálem, lidskými zdroji a dalšími nezbytnými potřebami. K zabezpečení

práce tohoto orgánu se předpokládá vytvořit pracovní tým z vyčleněných pracovníků věcně příslušných ministerstev.

Dalším orgánem velení a řízení budou válečná ministerstva.

Válečné ministerstvo obrany bude řídit vojenskou obranu státu, předkládat požadavky na činnost resortů k zabezpečení armády výzbrojí, technikou a materiálem. Analyzovat situaci a upřesňovat *Strategickou směrnici pro použití armády ČR při obraně státu*. Řešit otázky spolupráce se spojenci, zabezpečovat proniknutí rozhodnutí *Vrchního velení obrany státu* k vykonavatelům, prověřovat jeho správné pochopení a zabezpečovat informace z prostoru bojové činnosti pro *Vrchní velení obrany státu*.

Generální štáb - Hlavní velení AČR jako orgán přímého velení Armády ČR a řízení obrany a ochrany teritoria bude analyzovat situaci protivníka, přijímat opatření k eliminaci jeho záměrů, upřesňovat rozhodnutí pro obranu, velet vojskům v obranné operaci, řídit doplňování svazů a informovat Ministerstvo obrany ČR o situaci v prostoru bojové činnosti.

Velení polním vojskům i velení vojenským velitelstvím a teritoriálním orgánům bude uskutečňováno centrálně z úrovně Generálního štábu AČR za řízení Velitele AČR.

Na operačním stupni bude velení polním vojskům a vojenským územním silám a prostředkům oddělení. Polním vojskům bude velet velitelství armádních sborů, silám a prostředkům ochrany a obrany teritoria 1. a 2. *vojenské velitelství*, která se na rozkaz NGŠ AČR vytvoří z mírové struktury stávajících armádních sborů. K vytvoření tohoto nového orgánu dojde až po splnění hlavních úkolů, spojených s převodem z mírového na válečný stav, nebo v jeho průběhu.

* * *

Závěrem bych chtěl zdůraznit, že k tomu, aby Armáda ČR splňovala kritéria pro věrohodnou obranu České republiky tak, jak to požaduje *Vojenská strategie* ČR, bude nezbytné ji intenzivně připravovat a cvičit. K tomu slouží i návrh tohoto předpisu. K ověření předpisu by měla sloužit i válečná hra na meziresortní úrovni, která je připravována na podzim roku 1997. Kromě toho však bude nezbytné připravovat i zásady a normy pro přípravu civilních resortů státní správy, protože bez nich nelze cíle strategické obrany ČR splnit.